

Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma

A Study on the Evolution of Practicing Assets of Undergraduate Tourism Education Institutions in Turkey

H. Hüseyin SOYBALI*, **Engin BAYRAKTAROĞLU****

* Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, 03200, Merkez, Afyonkarahisar.
E-posta: hsoybalı@aku.edu.tr

** Arař. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, 03200, Merkez, Afyonkarahisar.
E-posta: ebayraktaroglu@aku.edu.tr

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 1 Şubat 2013

Birinci düzeltme: 7 Mart 2013

İkinci düzeltme: 27 Mayıs 2013

Üçüncü düzeltme: 27 Haziran 2013

Kabul: 28 Haziran 2013

Anahtar sözcükler:

Turizm eğitimi,
Uygulamalı eğitim,
Uygulama olanakları,
Türkiye.

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 1 February 2013

Resubmitted: 7 March 2013

Resubmitted: 27 May 2013

Resubmitted: 27 June 2013

Accepted: 28 June 2013

Key words:

Tourism education,
Hands-on training,
Practicing facilities,
Turkey.

GİRİŞ

Türkiye’de turizm alanında ilk eğitim çalışmalarının yapıldığı 1950’li yıllardan 2013’e kadar büyük değişimler yaşanmıştır. İlk kez meslek kursları bünyesinde örgütlenen turizm eğitimi, günümüzde ortaöğretimden doktora düzeyine kadar geniş

Bu makale Engin Bayraktaroğlu’nun, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde kabul edilen “Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanakları” başlıklı yüksek lisans tezi temel alınarak hazırlanmıştır.

ÖZ

Turizm eğitiminin temelinde iki türlü öğretim yöntemi bulunmaktadır. Bunlar; kuramsal eğitim ve uygulamalı eğitimidir. Bu bağlamda uygulamalı bir bilim dalı olan turizm alanında eğitim veren okulların uygulama için gerekli olanakları hazırlamış olmaları önem arz etmektedir. Çalışmada bu ihtiyaçtan yola çıkılarak, Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanakları hakkında bilgi elde etmek, bu konuda karşılaşılan sorunları saptamak ve bu sorunların çözümlerine yönelik öneriler getirmek amaçlanmıştır. Araştırmada veri elde etmek üzere alanyazın taraması, ikincil verilerin analizi ve anket ile veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Veri toplamak üzere kullanılan anket, Türkiye’de faaliyet gösteren 44 üniversitede lisans düzeyinde turizm eğitimi veren ve uygulamalı ders saati yüküne sahip 97 öğretim üye ve elemanına postalanmış ve 64 adedinde (%62) geri dönüş sağlanmıştır. Anket ile toplanan veriler istatistiksel farklılık analizlerine tabi tutulmuştur. Araştırmada toplanan verilerin analiz edilmesiyle elde edilen bulgulara göre üniversitelerin uygulama olanakları açısından yatırım, strateji ve mevzuat noktalarında sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir.

ABSTRACT

There are two types of teaching method on the basis of tourism education. These are theoretical education and practical training. In this context, a practical application for schools providing education in the field of tourism, provision of practicing facilities is important. In this study, on the basis of this requirement, to obtain information about the current state of practicing opportunities of the undergraduate level tourism education institutions, to determine problems in this regard and to suggest solutions to these problems was aimed. Within the framework of this issue, this study intended to introduce proposals for the solution of encountered problems. In order to obtain research data, literature review, secondary data analysis and questionnaire were used. Questionnaire mailed to 97 faculty members loaded with practical class hours. 64 (62%) of the mailed questionnaires has returned. Statistical analyzing methods were used in order to measure the meaning of the data. According to the results obtained

bir düzleme yayılmış, sistemli bir eğitim hareketi özelliği kazanmıştır. 1950’li yıllarda birkaç kamu kurumunun ortaklaşa düzenlediği turizm meslek kurslarıyla verilen eğitim (Olalı 1963: 210; Olalı 1984: 15; Timur 1992: 49), 2013 yılına gelindiğinde çok sayıda kamu ve özel kuruluş bünyesinde sağlanan topyekûn bir eğitim seferberliği haline gelmiştir.

Turizm eğitiminin temelinde iki türlü öğretim yönteminden bahsedilebilir. Bunlar; kuramsal eği-

tim ve uygulamalı eğitimidir. Yapısı gereği uygulamalı bir bilim dalı olan turizm alanında verilen eğitimin, uygulamalı olmaması düşünülemez. Sektör açısından öğrencilerin iş görme becerileri, işgören seçimi aşamasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda turizm eğitimi veren okulların, uygulama için gerekli altyapıyı hazırlamış olmaları gereklidir. Uygulamalı eğitim için gerekli olan altyapıya; uygulama birimleri, müfredatlarda tanımlanmış olan uygulamalı dersler, eğiticilerin uygulamaya yönelik nitelikleri gibi birçok değişken dâhildir. Uygulama olanakları, eğitim kurumlarının uygulamalı derslerini gerçekleştirdikleri ve öğrencilerin iş yaşamı hakkında daha gerçekçi bir tecrübeye sahip olmalarını amaçlayan canlandırma merkezleri olarak tanımlanabilir. Uygulama olanakları yapılandırılırken, öğrencilerin meslekte karşılaşacağı durumlara karşı okulda bir ön hazırlığa tabi tutulmaları amaçlanmaktadır. Bu noktada turizm eğitimi veren okulların uygulama olanaklarına geçmeden önce turizm eğitiminde uygulamanın önemine değinmekte yarar vardır.

Turizm eğitiminin mesleki hedefleri ile diğer hedeflerini dengelemek, donanımlı bir mezun yetiştirmenin en önemli parçasıdır. Bu denge ile öğrenciler turizm sektörü hakkında tam anlamıyla eğitilmiş ve turizm iş kollarının yüklediği mesleki sorumlulukları kaldırabilecek düzeye gelecektir (Lewis 2005: 5). Cervera-Taulet ve Ruiz-Molina (2008: 64) bu konuyu ele alan araştırmalarında, öğrencilerin uygulamalı eğitimin mesleğe alışma noktasında faydalı etkilerinin bulunduğunu saptamışlardır. Aynı çalışmada öğrenciler, uygulamalı eğitimin işe hazırlığı sağladığını, uygulamalı eğitim yardımı ile eğiticilerin kuram ile uygulamayı birleştirebildiklerini ve ayrıca uygulamalı eğitim yöntemlerinin mesleki beceri ve kabiliyetlerin artışını sağladığını da belirtmişlerdir. Okullar öğrencilere, sektörün ihtiyaçları doğrultusunda bir eğitim vermelidir. Bu ise sektörün ihtiyaç duyacağı beceriler ile donatılmış turizmcileri yetiştirecek gerçek zamanlı uygulama şansını öğrencilere sunarak mümkün olabilir (Inui vd. 2006: 27). Bu şekilde öğrenciler kariyerleri ve ilgi duydukları iş alanları için gerekli olan ilk deneyimlerini, bilgiyi, teknikleri ve becerilerini görsel olarak uygulayarak kazanacaklardır (Cho ve Kang 2005: 243). Bu bakışı destekleyen bir diğer çalışma ise Wallbott ve Heffeter (2002) tarafından yapılmıştır. Çalışmaya katılan turizm mezunlarının %60’ı

işe alım öncesinde işletmelerin adaylarda aradığı ilk özelliğin mesleki uygulama becerisi olduğunu belirtmişlerdir (Wallbott ve Heffeter 2002: 151). Bu açıdan bakıldığında uygulamalı eğitim, turizm eğitimi veren tüm okulların müfredatlarının önemli bir bölümünü oluşturmalıdır. Dolayısıyla da bu eğitimin verilebileceği sınıf ve laboratuvarların düzenlenmesi gereklidir. Bu sayede öğrencilerin ihtiyaç duyacakları deneyim sektöre girmeden önce kazanılmış olacak ve sektöre girdikleri aşamada istihdam edilmeleri kolaylaştırıcaktır (Yeşiltaş vd. 2010: 62).

Çalışmada, lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanakları konusunda karşılaştıkları sorunları saptamak ve saptanan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Alanyazın incelendiğinde temel amaç olarak turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanaklarına eğilmiş bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu kurumların karşılaştıkları sorunların tümünü inceleyen çalışmalarda ise uygulama olanaklarına yeterli ölçüde değinilmediği görülmektedir. Bu sebeple çalışma ile alanyazında rastlanan boşluğun doldurulması hedeflenmiştir. Bu sayede gelecek çalışmalara yol gösterici bir çalışma yapılması amaçlanmıştır. Çalışma içinde uygulama olanaklarına yönelik çok sayıda tanım geliştirilmiştir, çalışmayı bu açıdan incelemek daha yerinde olacaktır. Bu sayede uygulamada kurumların uygulama olanakları noktasındaki eksiklerini tamamlamalarına yardım edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanakları değerlendirilmiştir. Veri elde etmek üzere alanyazın taraması, ikincil verilerin analizi ve anket ile veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan alan araştırması ile elde edilen veriler, istatistiki farklılık analizlerine tabii tutularak yorumlanmış ve rastlanan sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Turizm sektöründe işgören seçimi aşamasında iş görme becerileri çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu becerilerin geliştirilmesi noktasında uygulamaya dayalı eğitime gereksinim vardır (Littlejohn ve Watson 2004: 441). Dolayısıyla turizm eğitimi veren okulların uygulama olanaklarının yeterli olması, eğitimin kalitesi açısından önemlidir (Hacıoğlu vd. 2008: 153). Turizm eğitimi, kuram ve uygulamanın

birlikte yürütülmesini gerektiren uygulama ağırlıklı mesleki bir eğitim şeklidir. Turizm sektörüne yönetici adaylarını yetiştiren üniversitelerde de uygulamalı eğitime gerekli özenin gösterilmesi gereklidir (Şahin, 2012: 56).

Turizm eğitimi veren kurumlar açısından uygulama olanaklarının önemini arttıran bir diğer neden ise eğiticilerin kendilerini geliştirmeleri ihtiyacıdır. Zhang vd.'nin (2001: 276) yaptıkları bir araştırmaya katılan akademisyenlerin %84'ü, eğitici niteliklerini geliştirmenin, eğitim kalitesi açısından son derece önemli olduğunu belirtmişlerdir. Aynı araştırmada eğitici niteliklerini geliştirme çabasının boyutları ele alındığında, %40,8 gibi bir katılımla en önemli boyutların becerilerin geliştirilmesi ve bilgilerin güncelleştirilmesi olduğu görülmüştür. Buradan hareketle uygulama olanaklarının, eğiticilerin kendilerini mesleki açıdan geliştirmeleri noktasında da rol oynadığı görülmektedir. Turizmde lisans eğitimi veren kurumların uygulama olanakları arasında dil laboratuvarı, servis laboratuvarı, bilgisayar laboratuvarı, önbüro laboratuvarı, film ve video merkezleri, uygulama otelleri gibi çeşitli birimler yer almaktadır (Doğan 1992: 134).

Lisans düzeyinde eğitim veren kurumların sahip olduğu uygulama olanaklarının yetersizliğinin ya da bu olanaklara hiç sahip olmamalarının, Türkiye'de turizm eğitiminin verilmeye başlandığı 1953 yılından itibaren süregelen bir sorun olduğuna alanyazında sıkça rastlanmaktadır (Olalı 1984: 15-21; Kozak 1992b: 209-211; Okumuş ve Özer 2002: 21-28). Turizm eğitiminin amacına ulaşması için uygulama olanaklarının yeterli olması gerekmektedir. Turizm eğitimi alan bir öğrencinin uygulamayı bilmeden mezun edilmesi de staja gönderilmesi de hatalı bir yaklaşımdır. Uygulamayı bilmeden mezun olan öğrencinin iş bulma şansı azalacaktır. Aynı yaklaşımla, uygulamayı bilmeyen öğrencinin staja gönderilmesi hem okulun itibarını sarsmakta hem de öğrencinin en alt kademedeki işlerde görevlendirilmesiyle, stajın amacına ulaşmasını engellemektedir (Tuna 2002: 48). Bunların yanı sıra, turizm eğitiminin gerektirdiği eğitim araçları ve laboratuvarların dört yıllık eğitim kuruluşlarında bulunmaması verilen bilgileri uygulama imkânını ortadan kaldırdığından, bu bilgilerin unutulmasına yol açmaktadır (Tuyluoğlu 2003: 12). Uygulama olanaklarının yetersizliğinin sonuçları Doğan (1992: 134) ta-

rafından şu şekilde ortaya konmuştur: *"Uygulamalı eğitim için gerekli laboratuvarlar ve eğitim araç-gereçleri olmadığından etkili bir turizm eğitiminin verilmesi mümkün olmamıştır. Bu koşullarda doğru düzgün yabancı dil dersleri de yapılamamıştır. Bu durumda öğrenciler, uygulama deneyimi olmadan ve yabancı dil bilmeden mezun olmuşlar, ilgisiz ve yetersiz bazı teorik bilgiler dışında hiçbir özelliği olmayan bu mezunları sektör istihdam etmek istemediğinden iş bulmakta büyük zorluklarla karşılaşmışlardır."*

Hacıoğlu vd. (2008) tarafından yapılan diğer bir araştırma, beş sene öncesine kadar birçok kurumda sorunların hala süregeldiğini ortaya koymaktadır. Hacıoğlu vd.'nin lisans düzeyinde turizm eğitimi veren 29 üniversitede yaptığı bu araştırmanın bir diğer çarpıcı sonucu da eğitim kurumlarının uygulamalı derslere yönelik malzeme temininde sıkıntı çekiyor olduklarıdır (Hacıoğlu vd. 2008: 143). Gerek Aydın (Doğan 1992) örneğinde gerekse Hacıoğlu vd.'nin (2008) çalışmasında görüldüğü üzere, uygulama olanaklarının yetersizliği turizm eğitiminin tüm amaçlarını sekteye uğratmaktadır. Bir okulun uygulama olanağı eksikliği bu okulun eğittiği öğrencilerin iş hayatında başarılı olma şanslarını etkilemektedir. Asıl olan okulların tüm uygulama olanaklarına sahip olmasıdır, fakat çeşitli sorunlar okullara bu şansı tanımamaktadır. Uygulama olanakları noktasında çok çeşitli birim ve malzemelerden bahsedilebilir. Turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanaklarının tanımlanması çalışma açısından önem arz etmektedir. Bu uygulama olanakları çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır. İlgili olanaklar, faaliyet şekilleri açısından ilgili üniversiteye bağlı olmayan *"Kurum Dışı Uygulama Olanakları"* ve ilgili üniversiteye bağlı olarak faaliyet gösteren *"Kurum İçi Uygulama Olanakları"* olarak ikiye ayrılır.

Kurum Dışı Uygulama Olanakları

Kurum dışı uygulama olanakları, ilgili üniversiteden bağımsız olarak faaliyet gösteren kuruluş ve işletmelerdir. Turizm okulları eğer bünyelerinde yeterli düzeyde uygulama olanağı barındırmıyorsa, kurum, kuruluş ve işletmelerle anlaşarak uygulamalı ders saatlerini buralarda yürütür. Kurum dışı uygulama olanakları sektör işletmeleri, diğer kamu kurumları bünyesinde faaliyet gösteren kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları bünyesinde faaliyet gösteren işletmelerdir.

Sektör İşletmeleri: Mesleki eğitim veren yükseköğretim kurumları açısından sektör kuruluşları ile işbirlikleri kurmak, günümüz yükseköğretim sisteminde her zaman dile getirilen hedeflerden biri olmuştur. Bunun nedeni, mezunlarını alanları ile ilgili yeterli bilgi birikimine ve donanıma sahip olarak sektöre ve ekonomiye kazandırmaktır (Sağlam 2011: 158). Sektör işletmeleri, turizm alanında faaliyet gösteren işletmelerdir. Sektör işletmeleri denildiğinde akla gelen ilk işletmeler; oteller, tatil köyleri, seyahat acenteleri ve restoranlar gibi işletmelerdir. Bu noktada ortaya çıkan kavram ise eğitim kurumu – sektör işbirliğidir. Bu konu üzerine de birçok çalışma (Aktaş 1992; Sezgin 1992; Gökdeniz vd. 2002; Çapar 2002; Yazıcı 2002) yapılmıştır. Bu çalışmaların büyük çoğunluğu, eğitim kurumu – sektör işbirliğinin gerekliliği ve eğitim üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymak amacı ile yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucu, turizm eğitiminin amaçlarının yerine getirilebilmesinde eğitim kurumu – sektör işbirliğinin son derece önemli olduğu saptanmıştır.

Diğer Kamu Kurumlarının Bünyesinde Faaliyet Gösteren Kuruluşlar: Diğer kamu kurumlarının bünyesinde yer alan kuruluşlar arasında; konukevleri, misafirhaneler, sosyal tesisler gibi kuruluşlar, bunların yanında ise diğer turizm eğitimi veren okulların uygulama birimleri bulunmaktadır. Bu kuruluşların yasal yapısı bağlı olduğu kamu kurumunun teşkilat yapısını ve görevlerini düzenleyen kanuna dayanarak hazırlanan yönetmelikler ile düzenlenir. Bu kurumlara verilecek örneklerden biri öğretmenevleridir. Öğretmenevlerinin yasal yapısı ise “3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna” dayanılarak hazırlanan “Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Evleri, Öğretmen Evi ve Akşam Sanat Okulları, Öğretmen Lokalleri ve Sosyal Tesisler Yönetmeliği” ile şu şekilde düzenlenmiştir (MEB 2005); “...öğretmen evleri/öğretmen evi...; asıl fonksiyonları üyelerin konaklama ihtiyaçlarının karşılanmasına ve otelcilik-turizm sektöründe ihtiyaç duyulan eğitilmiş ara eleman gücünün yetiştirilmesine katkı sağlamak olan bu hizmetlerin yanında üyelerin yeme-içme, dinlenme ve eğlenme ihtiyaçları için yardımcı ve tamamlayıcı birimleri bünyesinde bulundurabilen en az 10 yatak kapasitesi bulunan kurumları... ifade eder.” Turizm okulları eğer bünyelerinde uygulama yapabilecekleri yeterli birimi barındırmıyorsa, uygulamalı derslerini bu kuruluşlarda gerçekleştirebilir.

Sivil Toplum Kuruluşları Bünyesinde Faaliyet Gösteren İşletmeler: Sivil toplum kuruluşları bünyesinde faaliyet gösteren işletmeler ise vakıf, dernek, sendika gibi kuruluşların öncelikli olarak üyelerinin faydalanması için yaptıkları otel, tatil köyü, misafirhane, sosyal tesis, restoran gibi işletmelerdir. Bu kuruluşların yasal yapısı bağlı oldukları sivil toplum kuruluşunun iç tüzüğü ve bu tüzüğün tabii olduğu kanun ile düzenlenir. Bunlara örnek olarak sendikalara bağlı sosyal tesis ve misafirhane gibi kuruluşlar gösterilebilir. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen) bünyesinde faaliyet gösteren sosyal tesisler, buna örnek verilebilir. Bu tesisler, Eğitim-Sen “Eğitim ve Sosyal Tesis Yönetmeliği” ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelik ise Eğitim-Sen iç tüzüğü ile “4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununa” tabidir. Bu yönetmeliğe göre Eğitim-Sen bünyesinde faaliyet gösteren sosyal tesislerin kuruluş amacı “...üyelere ve yakınlarına; ucuz nitelikli dinlenme ve eğlenme hizmeti vermektir...” şeklinde belirtilmiştir (Eğitim-Sen 2007). Turizm eğitimi veren okullar, karşılıklı anlaşmaya dayalı olarak bu işletmeleri de uygulama derslerini yürütmek aracılığıyla kullanır.

Kurum İçi Uygulama Olanakları

Kurum içi uygulama olanakları, ilgili üniversite bünyesinde faaliyet gösteren uygulama birimleridir. Bu birimler arasında uygulama laboratuvarları, uygulama otelleri, sosyal tesisler, konukevleri, araştırma ve uygulama merkezleri gibi birimler bulunur.

Uygulama Laboratuvarları: Türk Dil Kurumu (TDK), laboratuvarı, “inceleme ve araştırmaların yapıldığı yer” olarak tanımlamıştır (TDK 2012). Turizm eğitimi veren kurumlarda ise laboratuvarlar amaca göre çeşitlilik arz etmektedir. Turizm eğitimi veren kurumların sahip olduğu uygulama laboratuvarları incelenmek istendiğinde, Bilgisayar Laboratuvarları, Dil Laboratuvarları, Konaklama Laboratuvarları, Yiyecek-İçecek Laboratuvarları, Seyahat Laboratuvarları, Rehberlik Laboratuvarları gibi çeşitleri ile karşılaşmaktadır.

Bilgisayar Laboratuvarları, yüksekokul/fakülte içerisinde bulunan, öğrencilere temel bilgi teknolojileri ve yazılımlarının yanı sıra mesleki bilgisayar yazılımlarının da öğretildiği ve uygulamaların yapıldığı birimlerdir. *Dil laboratuvarları* ise yabancı

dil dersleri kapsamında kullanılan görsel ve işitsel malzemeye sahip, öğrencilere yabancı dili kullanarak öğretmeyi amaçlayan birimlerdir. 2011 yılında T.C. Ulaştırma Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu'nun ortaklaşa başlattıkları "Web Tabanlı Dil Eğitim Sistemi ve Multimedia Dil Sınıfı Kurulması Projesi" kapsamında tüm yükseköğretim kurumlarına toplamda 204 adet dil laboratuvarı açılması hedeflenmiştir (T.C. Ulaştırma Bakanlığı 2013)². *Konaklama laboratuvarları*, yüksekokul/fakülte içerisinde bulunan ve uygulamalı konaklama derslerinin yürütülmesini amaçlayan birimlerdir. Konaklama laboratuvarlarına örnek olarak, otel odası şeklinde tasarlanmış birimler ile resepsiyon bankosu ve lobiden oluşan birimler gösterilebilir. *Yiyecek-içecek laboratuvarları* ise uygulamalı yiyecek-içecek, mutfak, sunum vb. derslerin yürütülmesini amaçlayan birimlerdir. Yiyecek-içecek laboratuvarlarına örnek olarak uygulama mutfakları, restoranları ve barları gösterilebilir. Bunların yanı sıra bu derslere yönelik gerekli alet ve malzemeye sahip sınıflar da bu kapsamda değerlendirilir. *Seyahat laboratuvarları*, yüksekokul/fakülte içerisinde bulunan ve uygulamalı seyahat işletmeciliği derslerinin yürütülmesini amaçlayan birimlerdir. Bu birimler arasında seyahat acentesi şeklinde tasarlanmış canlandırma birimleri bulunur. *Rehberlik laboratuvarları*, uygulamalı turizm rehberliği derslerinin yürütülmesini amaçlayan birimlerdir. Turizm rehberlerinin mesleki faaliyetleri arasında ulaşım araçlarında geçirdikleri vakitlerin fazlalığı dolayısı ile bu gibi ulaşım araçları ve canlandırma odaları bu laboratuvarlar arasında sayılabilir. Şimşek (2012: 426-434) çalışmasında, turizm rehberliği eğitiminde teknoloji kullanımını ve bu şekilde yapılandırılacak canlandırma odalarını detaylı bir şekilde incelemiştir. Bunun yanı sıra uygulama otobüsü gibi uygulama birimleri de rehberlik laboratuvarları arasında sayılır.

Uygulama Oteli: Uygulama otelleri ilgili eğitim kurumu bünyesinde faaliyet gösteren, temel amacı kurum bünyesindeki ders uygulamalarının yapılması olan birimlerdir. Uygulama otelleri, kurumdaki kuruma farklılık gösterebilir. Bazıları yalnızca kurum çalışanlarına ve yakınlarına yönelik hizmet verirken, bazıları tüm kamu çalışanlarına, kimileri ise herkese açık olarak faaliyet gösterir. Türkiye'de

ortaöğretim kurumlarında ve ön lisans eğitimi veren meslek yüksekokullarında uygulama oteli yatırımlarıyla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Lisans düzeyinde eğitim veren kurumların uygulama oteli yatırımları, ortaöğretim kurumlarına nazaran daha seyreklerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı kurumların uygulama otellerinin yasal yapıları "*Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanun*" ile belirlenirken, *Yükseköğretim Kurumu'na (YÖK) bağlı kurumların uygulama otelleri ise "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uygulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik"* ile düzenlenir. Uygulama oteli kapsamına giren bir diğer birim ise mini otellerdir. Mini oteller, yüksekokul/fakülte binasında faaliyet gösteren, birkaç odadan ibaret olan küçük tesislerdir. Türkiye'deki örneği Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde bulunmaktadır.

Turizm Araştırma ve Uygulama Merkezi: Uygulama ve Araştırma Merkezleri 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu Madde 3/J'ye göre "*Yükseköğretim kurumlarında eğitim öğretimin desteklenmesi amacıyla çeşitli alanların uygulama ihtiyacı ve bazı meslek dallarının hazırlık ve destek faaliyetleri için eğitim - öğretim, uygulama ve araştırmaların sürdürüldüğü bir yükseköğretim kurumudur*" şeklinde tanımlanmıştır. Gazi Üniversitesi Turizm Araştırma ve Uygulama Merkezi ise misyonunu şu şekilde tanımlamıştır (T.C. Gazi Üniversitesi 2013)³; "*...ülkemiz ve dünya turizminin sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamak amacıyla bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde resmi ve/veya özel kuruluşlarla işbirliği yaparak, turizmle ilgili konularda araştırmalar yapmak, bilimsel toplantılar düzenlemek, ortak projeler geliştirmek veya bunların yapılmasını teşvik etmek, yapılan araştırma ve çalışmaların sonuçlarını yayınlamak, turizm sektörünün ihtiyaçlarını dikkate alarak, kısa, orta ve uzun süreli eğitim-öğretim programları geliştirmek ve düzenlemek, oluşturulan bilgi, kaynak ve uzman birikimi ile Merkezimize başvuran kişi ve kuruluşlara hizmet vermektir.*"

Misafirhane, Konukevi, Otel vb. Ticari İşletmeler: Ticari işletmeler üniversitelerde Döner Sermaye İşletmeleri, Sağlık Kültür Spor Daire Başkanlıkları gibi birimlere bağlı olarak faaliyet gösterirler. Temel amaçları üniversite içerisinde sosyal faali-

² http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/UBAK/tr/dokuman_ust_menu/projeler_faaliyetler/20090814_164048_204_1_64.html

³ <http://www.turamer.gazi.edu.tr/?SolMenuId=1&lang=tr>.

yetlerde bulunmaktır. Gerek idari yapısı gerekse hitap ettiği müşteri kitlesi kurumdan kuruma farklılık gösteren bu işletmelerin, kimileri yalnızca kurum çalışanlarına ve yakınlarına yönelik hizmet verirken, kimileri tüm kamu çalışanlarına, kimileri ise herkese açık olarak faaliyet gösterir. Döner sermaye işletmelerinin faaliyet alanları, “2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 58. maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uygulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik” Madde 3 ile şu şekilde belirlenmiştir: “Döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerekir. Bu işletmelerin;

- a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,
- b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,
- c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,
- d) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir.
- e) Döner sermaye işletmeleri, çalışmalarını sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutar.

Bu işletmeler, yüksekokul/fakülte bünyesinde uygulama olanakları olmayan kurumlar için kullanılmaya uygun tesislerdir. Bu tesisler arasında sosyal tesisler, konukevleri, oteller, tatil köyleri, restoranlar gibi üniversite bünyesinde faaliyet gösteren iktisadi işletmeler bulunur.

Diğer Uygulama Olanakları: Daha önceki başlıklarda tanımlanan uygulama birimlerinin dışında, turizm eğitimi veren okulların kullandığı araç-gereçler de birer uygulama olanağıdır. Bu araç-gereçler arasında görsel ve işitsel malzemeler ve turizm işletmelerinde kullanılan araç-gereçler bulunmaktadır. Bu varlık yardımı ile turizm eğitimi veren kurumlar sınıflarda da uygulama yapabilirler. Bu araç-gereçler arasında kuver takımları, temizlik malzemeleri-araçları gibi olanaklar bulunur.

Bu noktaya kadar uygulama olanaklarına dair kuramsal çerçeve çizilmiştir. Çalışmanın devamında kurumların uygulama olanakları noktasında karşılaştıkları sorunları saptamaya dair yapılan alan araştırmasına ait bilgiler sunulmuştur.

YÖNTEM

Çalışma, Türkiye’de turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanaklarının yetersizliğine yol açan sorunlar saptanarak bu sorunlara yönelik bazı çözüm önerilerinin getirilmesi amaçlandığı için önemlidir. Bu öneriler ile hedeflenen, uygulama olanakları yetersiz olan kurumların bu olanaklarını nicelik ve nitelik açısından kendi iç dinamiklerine göre en uygun şekilde yükseltmeleri noktasında fayda sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında, çalışma ile kurumlara uygulama olanaklarını arttırmalarına yönelik bazı çözüm yolları sunulacaktır. Çalışma, konuyu başlı başına ele alan başka bir çalışma olmaması açısından da önemlidir. Çalışmanın temel amacı olan uygulama olanaklarının değerlendirilmesi yanında, yan amaçlar olarak konu hakkındaki alanyazını zenginleştirmek ve gelecekteki çalışmalara bir altyapı oluşturması da hedeflenmiştir. Bir durum tespiti olarak ortaya çıkan bu çalışma, ileride bu konuda yapılacak çalışmalar için bir fırsat olarak görülebilir.

Araştırmanın temel amacı, Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanaklarını değerlendirilmesidir. Belirlenen amaca yönelik uygun araştırma evreni seçilirken katılımcıların sahip olması gereken temel özellik olarak, Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi verilen kurumların otelcilik eğitimi veren programlarında uygulamalı derslere giriyor olmaları belirlenmiştir. Bu bilgiler ışığında araştırma evreni, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde faaliyet gösteren, 2011-2012 eğitim öğretim yılında öğrenci kabul etmiş olan ve müfredatında uygulamalı ders saati bulunan 40 üniversiteye bağlı 44 akademik birim bünyesinde “otelcilik” eğitimi veren 44 örgün lisans programının müfredatına göre uygulamalı ders saati yükü tespit edilen 97 öğretim üyesi ve öğretim elemanının tümüdür. Uygulamalı ders yükleri, eğitim kurumlarının 2011-2012 eğitim öğretim yılı müfredatları incelenerek saptanmıştır. İlgili üniversiteler, 2011 yılı ÖSYS kılavuzunda öğrenci alan kurumlardan seçilmiştir.

Anket, katılımcılara 01.07.2012–30.08.2012 tarihleri arasında elektronik ortamda uygulanmıştır. Araştırma evreni dâhilinde bulunan yükseköğretim kurumlarında görev yapan 97 katılımcıya gönderilen anketlerin 64 adedi geri dönmüştür. Bu bağlamda, araştırma evreninin %62’sinden, diğer

bir ifadeyle yaklaşık 2/3'ünden dönüş alınmıştır. Dönen anketlerin üç adedi eksik veriler içerdiğinden dolayı, bir anket ise içerdiği verilerin tutarsızlığı sonucu elenmiştir.

Araştırma evreni belirlenirken, 2011-2012 eğitim öğretim yılında öğrenci kabul etmiş okullar seçilmiştir. Bu noktada zaman açısından bir sınırlılık baş göstermektedir. Çalışmanın ikinci sınırlılığı olarak ise uygulanan anketler sonucunda elde edilen %62'lik geri dönüş oranı görülebilir. Fakat maliyet açısından bakıldığında, bu sınırlılık 2/3'lük bir geri dönüş oranı sağlandığından dolayı kabul edilebilir olarak değerlendirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında çalışmanın tutarlılığını etkileyecek bir sınırlılık görülmemektedir.

Çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Nitel araştırma kapsamında alanyazın taraması ve ikincil veri analizleri yapılmıştır. Niceliksel kısım için gerekli olan verilere

ulaşmak amacıyla anket aracılığıyla veri toplama tekniği seçilmiştir. Anket formu yapılan alanyazın taraması sonucu (Ağaoğlu 1991; Kozak 1992a; Kozak 1992b; Doğan 1992; Külahçı 1992; Timur 1992; Yıldırım 2002; Avcıkurt ve Karaman 2002; Ergin ve Yağcı 2002; Kocaoğlu 2002; Aymankuy ve Aymankuy 2002; Çapar 2002; Oruç vd. 2010) oluşturulmuştur. Alanında uzman akademisyenlerin görüşleri alınarak son hali verilen anketin pilot uygulaması yapılmış, pilot uygulama sonucunda anketin ilk iki bölümünde yer alan ve demografik verileri saptamaya yönelik olarak sorulan bazı ifadeler gereksiz görülerek çıkarılmıştır. Anketin üçüncü bölümünde yer alan lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanaklarının değerlendirilmesine yönelik geliştirilen tutum ölçeği, pilot uygulama sonucunda yeterli görülmüş ve üzerinde değişiklik yapılmamıştır. Araştırma kapsamında uygulama olanaklarının değerlendirilmesine yönelik görüşlerin tespiti amacıyla oluşturulan

Tablo 1. İfadelerin Boyutlara Göre Dağılımı

Boyutlar	İfadeler
<i>Mevcut Durum</i>	S1: Okulumuzda sunulan uygulama dersleri için yeterli uygulama tesisleri/laboratuvarları mevcuttur. S2: Uygulamalı dersler için gerekli altyapı (alet, ekipman ve malzeme) mevcuttur. S3: Uygulamalı dersler için gerekli olan, sektöre yönelik otomasyon sistemleri mevcuttur. S7: Uygulama olanakları yapılandırılırken öğrenci beklentileri dikkate alınır. S8: Uygulama olanaklarının artırılması amacıyla gerçekleştirilecek yatırımlar için kaynak ayrılmaktadır. S9: Okulumuzda sunulan uygulamalı ders saatleri yeterli düzeydedir.
<i>Eğitici Niteliği</i>	S12: Uygulamalı derslere öğretim elemanı atanmasında sektör tecrübesi dikkate alınmaktadır. S13: Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanları ilgili alandaki pratik uygulama becerisine sahiptir. S14: Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanları gerekli sertifikalara sahiptirler. S15: Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanları belirli dönemlerde eğitim kursları ve/veya seminerlere katılmaktadırlar. S16: Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanları uygulama dersleri için sektör temsilcileri ile işbirliği yapmaktadırlar. S17: Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanları yeterli nitelikleri taşımadıkları durumlarda değiştirilmektedirler.
<i>Stratejiler</i>	S4: Okulumuzda uygulama olanaklarının artırılmasına yönelik bir strateji benimsenmiştir. S5: Uygulama olanaklarının artırılması amacıyla yeni yatırımların yapılması planlanmaktadır. S10: Uygulamalı derslere ilişkin müfredatların hazırlanmasında güncel gereksinimler dikkate alınmaktadır. S19: Okul yönetimi uygulamalı derslere yönelik eğitimcilerin sertifikalandırılmasına maddi destek sağlamaktadır. S20: Okul yönetimi uygulamalı dersler vasıtası ile öğrencilerin sertifikalandırılmasına maddi destek sağlamaktadır.
<i>Sorunlar</i>	S6: Eğitim kurumları uygulama olanağı yatırımı konusunda çeşitli bürokratik engellerle karşılaşmaktadırlar. S11: Uygulamalı ders sayılarının artırılması konusunda, ders ücretleri açısından sorunlar bulunmaktadır. S18: Öğretim elemanlarının sektörü takip edebilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri konusunda mevzuat kaynaklı sorunlar bulunmaktadır.

anket formunun istatistiksel açıdan güvenilirliği- nin tespiti amacıyla güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda ölçeği oluşturan 20 adet derecelendirmeli ifade için ölçek güvenilirliğini ifade eden Cronbach’ın Alpha katsayısının 0,860 olduğu saptanmıştır. Çalışma kapsamında yapılan alanyazın taraması sonucu elde edilen, alanında uzman akademisyenler ile birlikte şekillendirilen ve pilot uygulama sonucunda araştırma amacına uygun olduğu sonucuna varılan bu ifadeler, kendi içlerinde dört boyut altında toplanmıştır.

Boyutlar oluşturulurken ifadelerin derlendiği alanyazın incelenmiş ve bu ifadelerin hangi yönleri ile ele alındığı saptanmıştır. Buna göre uygulama olanaklarının değerlendirilmesi aşamasında mevcut durum, eğitici niteliği, stratejiler ve sorunlar boyutları altında sorular toplanmıştır. Elde edilen veriler çeşitli istatistiki yöntemlerle analiz edilmiş ve Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanakları, farklı açılardan değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirme ile araştırma evreni içerisindeki kurumlarda çalışan ve üzerlerinde ilgili kurumun eğitim müfredatına dâhil uygulamalı ders yükü bulunan öğretim üye ve elemanlarına yapılan anket çalışmasının sonuçları analiz edilmiştir. Bu değerlendirme aşamasında ilk önce tanımlayıcılara ve geliştirilen ölçekte yer alan ifadelerle verilen karşılıkların sıklıklarının dağılımları, ortalamaları ve standart sapmaları incelenmiştir.

İstatistiki testler yardımı ile tanımlayıcıların geliştirilen ölçek açısından farklılık düzeyleri incelenmiştir. Bu inceleme yapılmadan önce verilerin normal dağılıp dağılmadıkları denetlenmiştir. Yapılan Shapiro-Wilk testi sonucunda W değerinin 0,328 ile “0” değerine daha yakın olduğu saptanmıştır. Verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiş ve verileri analiz etmek üzere parametrik olmayan testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu noktada bağımsız değişken sayısının iki ve ikiden daha az olduğu durumlarda Mann Whitney U testi, bağımsız değişken sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda ise Kruskal Wallis H testi seçilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların demografik özelliklerini elde etmeye yönelik olarak on adet soru hazırlanmıştır. Bu sorulardan görev yapılan üniversitenin yasal statüsünü öğrenmek üzere sorulan soruya katılımcı-

ların %85’ini oluşturan 51 kişi devlet üniversitesi, %15’ini oluşturan dokuz kişi ise vakıf üniversitesi cevabını vermiştir. Katılımcıların görev yaptıkları akademik birimin örgütleniş biçimine yönelik olarak sorulan soruya göre katılımcıların 30’u (%50) Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (veya Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu-Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu), 14’ü (%23) ile Turizm Fakültesi olarak cevap vermiştir. Geri kalan katılımcılar, sekiz kişilik (%13) dağılımlarla Diğer Fakülte ve Diğer Yüksekokul cevabını vermişlerdir. Diğer Fakülte seçeneği içine İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ticari Bilimler Fakültesi, İşletme Fakültesi, İktisat Fakültesi gibi akademik birimler girmektedir. Diğer Yüksekokul seçeneği içerisine ise Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu gibi birimler girmektedir.

Katılımcıların görev yaptıkları akademik birimlerin 2011-2012 eğitim öğretim yılı sonunda kaçınıcı dönem mezunlarını verdiklerini saptamaya yönelik soruya verilen cevaplar ele alındığında ise katılımcıların %52’si 1.-10. dönem, %23’ü 21. ve daha fazla, %13’ü 11.-20. dönem mezunlarını verdiklerini söylemişlerdir. Yedi katılımcı, henüz mezun vermediklerini beyan etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, araştırmaya dâhil olan katılımcıların büyük çoğunluğunun genç üniversitelerde görev yaptıkları görülmektedir. Katılımcıların hangi programlar altında görev yaptıklarını saptamaya yönelik olarak sorulan soruya ise katılımcıların %33’ü Turizm İşletmeciliği, %27’si Konaklama İşletmeciliği, %20’si Turizm ve Otel İşletmeciliği (veya Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik-Turizm ve Otelcilik), %20’si ise diğer bölümlerde şeklinde cevap vermiştir. Diğer bölümler arasında; Seyahat İşletmeciliği, Turizm Rehberliği, Rekreasyon, Gastronomi gibi programlar bulunmaktadır.

Katılımcıların görev yaptıkları fakülte veya yüksekokul bünyesinde uygulama oteli bulunup bulunmadığına ilişkin soruya verilen cevaplara göre, katılımcıların %83’ü görev yaptıkları okulda uygulama oteli olmadığını, %17’si ise görev yaptıkları okulda uygulama oteli olduğunu belirtmişlerdir. Görev yaptıkları üniversite bünyesinde derslerde kullanılmakta olan sosyal tesis, konukevi, restoran vb. iktisadi işletmeler olup olmadığını saptamaya yönelik sorulan soruya verilen cevaplara ele alındığında, katılımcıların %67’si görev yaptıkları üni-

versite bünyesinde derslerde kullanılmakta olan sosyal tesis, konukevi, restoran vb. iktisadi işletmeler bulunduğunu, %47'si ise bulunmadığını belirtmişlerdir. Üzerlerine tanımlanmış uygulamalı ders saatlerini sınıf içerisinde yapıp yapmadıklarına ilişkin ise katılımcıların %25'i sınıf içerisinde, %75'i sınıf haricindeki başka birimlerde yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların üzerlerine tanımlanmış uygulamalı ders saatlerini görev yaptıkları akademik birim bünyesinde bulunan uygulama tesisi ve laboratuvarlarında yapıp yapmadıklarına ilişkin soruya katılımcıların %45'i görev yaptıkları akademik birim bünyesinde bulunan uygulama tesisi ve laboratuvarlarında yaptığını, %55'i görev yaptıkları akademik birim bünyesinde bulunan uygulama tesisi ve laboratuvarları dışındaki birimlerde yaptığını belirtmişlerdir. Üzerlerine tanımlanmış uygulamalı ders saatlerini görev yaptıkları üniversite kampüsü dışarısındaki özel sektör işletmelerinde yapıp yapmadıklarına ilişkin soruya ise katılımcıların %13'ü görev yaptıkları üniversite kampüsü dışarısındaki özel sektör işletmelerini kullandığını, %87'si ise bu birimler haricindeki başka birimlerde yaptığını belirtmişlerdir. Üzerlerine tanımlanmış uygulamalı ders saatlerini sınıfta işleyen ve toplam katılımcıların %25'ini oluşturan grubun ise %23'ü derste sürekli uygulama yaptığını, %20'si bazen uygulama yaptığını, %17'si ise hiç uygulama yapmadığını belirtmişlerdir.

Tanımlayıcılar Bazında İfadelerin Anlam Düzeyleri

Araştırmanın nicel analizleri kapsamında, katılımcılara ve lisans düzeyinde eğitim veren kurumlara ait bazı demografik veriler incelenmiştir. Sonraki aşamada, katılımcıların uygulama olanaklarının değerlendirilmesine yönelik oluşturulan ifadelere katılım düzeyleri analiz edildiğinde anketi yanıtlayan katılımcıların en fazla katılım gösterdikleri ifadenin "Uygulama derslerini yürüten öğretim elemanları, uygulama dersleri için sektör temsilcileri ile işbirliği yapmaktadırlar" olduğu tespit edilmiştir ($\mu = 4,02$). Bu bağlamda katılımcıların görüşleri doğrultusunda uygulama derslerinin yürütülmesinde sektör temsilcilerinin bilgi ve deneyimlerinden yüksek oranda faydalandığını söylemek mümkündür. Katılımcılar tarafından diğer ifadelere oranla daha fazla katılım sağladığı ifadeler ise sırasıyla; "Uygulamalı derslere ilişkin müfredatların hazırlanmasında güncel gereksinimler dikkate alınmaktadır" ($\mu = 3,97$) ve

"Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanları ilgili alandaki pratik uygulama becerisine sahiptir" ($\mu = 3,97$) ifadeleridir. Dolayısıyla uygulama derslerinin yürütülmesinde üzerinde en çok durulan hususların; sektör temsilcileri ile işbirliği, güncel gereksinimlere ayak uydurma ve öğretim elemanların pratik uygulama becerisine sahip olması olduğu söylenebilir.

Katılımcılar tarafından diğer ifadelere oranla en az oranda katılım gösterilen ifadenin "Okul yönetimi uygulamalı dersler vasıtası ile öğrencilerin sertifikalandırılmasına maddi destek sağlamaktadır" ($\mu = 2,42$) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, kurumların sertifikalandırma konularında maddi destekleri az oranda sağladıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca diğer ifadelere oranla daha az katılım gösterilen diğer iki ifade ise sırasıyla; "Uygulamalı ders sayılarının arttırılması konusunda, ders ücretleri açısından sorunlar bulunmaktadır." ($\mu = 2,76$) ve "Uygulama olanaklarının arttırılması amacıyla gerçekleştirilecek yatırımlar için kaynak ayrılmaktadır" ($\mu = 2,80$) ifadeleridir. Çalışmada tanımlayıcılar arasında boyutlara göre ortaya çıkan anlamsal farklar için çeşitli istatistiksel analiz yöntemlerinden faydalanılmıştır. Katılımcıların uygulama olanaklarına ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları üniversitelerin yasal statülerine göre değişip değişmediğinin tespitine yönelik Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Test sonuçlarına göre $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde katılımcıların görüşleri, uygulama olanaklarına ilişkin sorunlar ($p = 0,001$), eğitici niteliği ($p = 0,000$) ve genel değerlendirme ($p = 0,005$) boyutunda görev yaptıkları üniversitelerin yasal statülerine göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda vakıf üniversitelerinde görev yapan katılımcılar ($\mu = 3,796$ $\sigma = 0,837$), devlet üniversitelerinde görevli katılımcılara ($\mu = 3,248$, $\sigma = 0,788$) göre uygulama olanaklarının arttırılmasında daha fazla sorunla karşılaştığını belirtmektedir. Diğer yandan, vakıf üniversitelerinde görev yapan katılımcılar ($\mu = 4,500$; $\sigma = 0,382$), eğitici niteliğinin devlet üniversitelerinde görevli katılımcılara ($\mu = 3,526$; $\sigma = 0,827$) göre daha iyi olduğunu belirtmektedir. Uygulama olanaklarının genel olarak değerlendirilmesinde ise vakıf üniversitelerinde görev yapan katılımcılar ($\mu = 3,944$; $\sigma = 0,482$), devlet üniversitelerinde görevli katılımcılara ($\mu = 3,272$; $\sigma = 0,621$) göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 2. Üniversitelerin Yasal Statüleri ile Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesine İlişkin Katılımcı Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yasal Statü		Stratejiler	Mevcut Durum	Sorunlar	Eğitici Niteliği	Genel Değerlendirme
Devlet üniversitesi	μ	3,282	3,248	2,791	3,526	3,272
	σ	0,833	0,788	0,864	0,827	0,621
Vakıf üniversitesi	μ	3,444	3,796	3,963	4,500	3,944
	σ	0,740	0,837	0,655	0,382	0,482
U değeri		213,500	144,500	65,000	50,500	93,500
W değeri		1539,500	1470,500	1391,000	1376,500	1419,500
Z değeri		-,333	-1,765	-3,434	-3,720	-2,818
p (2-uçlu)		0,739	0,078	0,001*	0,000*	0,005*

*: $p < 0,05$. μ : aritmetik ortalama. σ : standart sapma. p: anlamlılık seviyesi.

Anketi yanıtlayan katılımcıların görüşlerinin istatistiksel olarak okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde, katılımcı görüşlerinin $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde eğitici niteliği ($p = 0,012$) bağlamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık arz ettiği görülmektedir. Buna göre, diğer fakültelerde görev yapan katılımcılar ($\mu = 4,396$; $\sigma = 0,570$), diğer okul gruplarına göre (turizm fakültesi, TIOYO, diğer yüksekokullar) eğitici niteliğinin daha iyi olduğunu belirtmiştir.

Araştırma kapsamında bir sonraki aşamada uygulama derslerinin sınıfta yapılma sıklığı ile uygulama olanaklarının değerlendirilmesine ilişkin katılımcı görüşleri arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H testi gerçekleştirilmiş ve sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Test sonuçlarına göre, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde katılımcıların görüşleri uygulama olanaklarına ilişkin mevcut durum ($p = 0,016$), eğitici niteliği ($p = 0,044$) ve genel değerlendirme ($p = 0,026$) boyutunda uygulama derslerinin sınıfta yapılma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre uygulama derslerini bazen sınıfta yapan ($\mu = 2,694$, $\sigma = 0,752$)

Tablo 3. Okul Türü ile Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesine İlişkin Katılımcı Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Okul Türü		Stratejiler	Mevcut Durum	Sorunlar	Eğitici Niteliği	Genel Değerlendirme
Turizm Fakültesi	μ	3,000	3,226	2,690	3,560	3,189
	σ	0,647	0,761	0,790	0,709	0,478
TIOYO	μ	3,587	3,294	2,878	3,506	3,368
	σ	0,697	0,660	0,855	0,697	0,541
Diğer Fakülte	μ	2,850	3,438	3,542	4,396	3,594
	σ	0,899	1,127	1,194	0,570	0,729
Diğer Yüksekokul	μ	3,250	3,542	3,208	3,771	3,488
	σ	1,115	1,150	1,038	1,436	1,099
Ki-kare değeri		8,184	1,806	4,761	10,943	4,346
Serbestlik derecesi		3	3	3	3	3
p		0,042	0,614	0,190	0,012*	0,226

*= $p < 0,05$. μ : aritmetik ortalama. σ : standart sapma. p: anlamlılık seviyesi.

Tablo 4. Uygulama Derslerinin Sınıfta Yapılma Sıklığı ile Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesine İlişkin Katılımcı Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Uygulamalı Derslerin Sınıfta Yapılma Sıklığı		Stratejiler	Mevcut Durum	Sorunlar	Eğitici Niteliği	Genel Değerlendirme
Sürekli	μ	3,300	3,429	2,738	3,964	3,454
	σ	0,692	0,810	1,156	0,853	0,586
Bazen	μ	2,867	2,694	2,806	3,014	2,850
	σ	1,028	0,752	0,758	0,952	0,700
Hiç	μ	3,380	3,533	3,167	3,800	3,520
	σ	0,503	0,628	0,959	0,932	0,427
Ki-kare değeri	2,070	8,211	1,413	6,256	7,265	
Serbestlik derecesi	2	2	2	2	2	
p	0,355	0,016*	0,493	0,044*	0,026*	

*: $p < 0,05$. μ : aritmetik ortalama. σ : standart sapma. p: anlamlılık seviyesi

katılımcılar mevcut uygulama olanaklarının orta düzeye yakın olduğunu belirtmişlerdir.

Dersleri sürekli sınıfta yapan ($\mu = 3,429$, $\sigma = 0,810$) katılımcılar ve sınıfta hiç uygulama dersi yapmayan katılımcılar ($\mu = 3,533$, $\sigma = 0,628$) uygulama olanaklarının yeterli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu bulgular ışığında varılan sonuçlar çalışmanın devamında verilmiştir.

SONUÇ

Turizm eğitimi üzerine yapılan çalışmaların çoğunda uygulamanın turizm eğitiminin bir parçası olduğu vurgulanmaktadır. Uygulamalı bir bilim dalı olan turizmin eğitim boyutunda, uygulamanın önemsenmemesi gibi bir yaklaşım benimsenmemelidir. Turizm eğitimi veren kurumlar açısından bakıldığında ise uygulamalı eğitimin en önemli bileşenlerinin uygulama olanakları olduğu açıktır.

Bu çalışmada, Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanakları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bir durum analizi olan bu çalışmada yapılan alanyazın taraması sonucunda Türkiye’deki turizm eğitiminin niteliği ortaya konmuş, karşı karşıya bulunduğu sorunlar derlenmiştir. Çalışmanın asıl amacı olan uygulama olanakları değerlendirilmeden önce, uygulama olanakları tanımlanmış ve uygulama olanakları noktasında karşılaşılan sorunlara değinilmiştir. Son olarak uygulama olanakları eğiticiler tarafından değerlendirilmiş ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları toplu olarak ele alındığında, bazı noktalarda sorunlar bulunmazken, kimi noktalarda önemli sorunlara rastlanmıştır. Türkiye’de lisans eğitimi veren kurumların tümünde rastlanan sorunlar şunlardır;

- Uygulamalı derslerin yürütülmesi amacı ile bulunan uygulama birimleri yetersizdir.
- Okullarda uygulamalı dersler için bulunması gereken alet, ekipman ve malzeme konusunda sorunlar bulunmaktadır.
- Okullar uygulama olanaklarını arttırmak istemelerine rağmen bazı bürokratik sorunlarla karşı karşıyadır.
- Okullar uygulama olanaklarının arttırılması noktasında bazı finansal sorunlarla karşı karşıyadır.
- Uygulamalı ders saatlerinin arttırılması noktasında ek ders ücretlerinden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır.
- Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanları, gerekli nitelikleri sağlayamadıkları durumlarda değiştirilmemektedir.
- Öğretim elemanları, sektörü takip etme noktasında mevzuattan kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır.
- Okullar, öğretim elemanlarının sertifikalandırılmasına yeterli düzeyde destek olmamaktadır. Buna rağmen, öğretim elemanlarının kendi olanakları ile sertifika edindikleri görülmüştür.
- Okullar öğrencilerin sertifikalandırılması noktasında çok az destek olmaktadır.

Araştırma sonucunda bazı tanımlayıcı gruplara göre çarpıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre uygulama olanakları noktasında üniversitelerin yasal statüsü, mezun sayısı ve eğitimcilerin sektör tecrübesi olup olmaması noktalarında bazı farklara ulaşılmıştır. Bu farklar, birbirinden ayrı niteliklere sahip okulların aynı şekilde değerlendirilmemesini sağlamak açısından önemlidir. Tanımlayıcılar arasında göze çarpan farklar sonucunda bu sorunlar şu şekilde sıralanabilir;

Okulların bünyesinde bulunan “uygulama tesis ve laboratuvarları” ile “alet, ekipman ve malzeme” yeterliliği noktasında bazı tanımlayıcılara göre farklar bulunmaktadır. Bu kapsamda devlet üniversiteleri ele alındığında uygulama tesis ve laboratuvarlarının yetersiz olduğu görülmektedir. Aynı noktada vakıf üniversiteleri, tam anlamıyla yeterli olmasalar da devlet üniversiteleri ile karşılaştırıldıklarında vakıf üniversitelerinin daha iyi durumda oldukları görülmektedir. Bu farkı yaratan; devlet üniversitelerinde bulunan finansal kaynakların vakıf üniversitelere göre daha zayıf olması, bunun yanında da bu kaynakların kullanımı noktasında karşılaşılan bürokratik sorunlardır. Vakıf üniversiteleri, eğitime yönelik yatırımları noktasında kendi kararlarını verebiliyorken, devlet üniversitelerinde bu süreç esnasında kamu kurumları arasında süregelen yazışmalar, izinler vb. süreçler sonucunda yatırım süreci uzun sürmekte bazen de mevzuata aykırı durumlar dâhilinde gerçekleşmemektedir. Aynı noktada üniversitelerin mezun sayısı ele alındığında genç üniversitelerin uygulama birimleri noktasında gözle görünür eksiklikleri bulunmaktadır. Özellikle 1-10 dönem arasında mezun vermiş olan devlet üniversiteleri uygulama birimlerinin oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. Bu kapsamda birçok okul bünyesinde uygulama birimi olarak yalnızca bilgisayar laboratuvarı olduğu görülmektedir. Özellikle 1- 10 dönem arası mezun vermiş olan okulların alet, ekipman ve malzeme noktasında yetersiz oldukları görülmektedir.

Bu sorunlara rağmen, önemli olan okulların devlet – vakıf, eski – yeni gözetmeden tümünde uygulama olanaklarının artırılmasına yönelik bir strateji belirlenmiş olması ve bununla birlikte kısa vadede bu olanakların artırılmasına yönelik planlar yapılmasıdır. Fakat bu noktada ortaya çıkan bir diğer sorun ise uygulama olanağı yatırımlarında karşılaşılan bürokratik engellerdir. Özellikle devlet

üniversiteleri bu noktada birçok sorunla karşılaşmaktadır. Gerek yatırım süreci içerisinde okullara binen bürokratik yük gerekse mevzuatın sınırlılığı, birçok yatırımın yapılması noktasında okulları zorlamakta ve yöneticiler üzerinde bıkkınlık yaratmaktadır. Bu sorunların çözümü noktasında yapılması gereken bu sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirler alınmasıdır.

Yine yeni yatırımlar yapılması noktasında üniversitelere binen bir diğer yük ise bu yatırımların finanse edilmesidir. Vakıf üniversiteleri bu sorunları bir nebze daha az hissetse de bütçeleri yıllık olarak belirlenen ve sınırlı olan devlet üniversitelerine bağlı birimler yeni olanakların yapılandırılması ve satın alınması noktasında zorlanmaktadır. Birçok okul, mevcut bütçesinden bu yatırımlara kaynak ayırabilmek bir yana, üniversite yönetiminden bu yatırımlara yönelik ek kaynak alamamaktadır. Finansman noktasında en büyük zorluğu çeken birimler ise 1-10 dönem arasında mezun veren ve devlet üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren genç birimlerdir.

Uygulamalı ders saatleri ele alındığında genel olarak baş göstermiş bir sorun bulunmamaktadır. Özele inildiğinde ise bazı sorunlarla karşılaşılmaktadır. Örnek olarak, devlet üniversitelerinde genel olarak bir memnuniyetsizlik göze çarparken, vakıf üniversiteleri bu konuda daha yeterli görülmektedir. Bir diğer çarpıcı sonuç ise fakültelerde görev yapan akademisyenlerin diğer birimlerde görev yapanlara göre uygulamalı ders saatlerini yetersiz görmeleridir. Bir diğer grup ele alındığında, verdiği derslere yönelik sektör tecrübesi bulunan akademisyenler, okullarında bulunan uygulamalı ders saati sayısını az bulmaktadırlar. Bu noktada sorun bir diğer soru da bu sorunun kaynağı olarak görülen ek ders ücretleri ile ilgilidir. Özellikle devlet üniversitelerinde bu sorun ağırlıklı olarak hissedilmektedir. Bu sorunun ana kaynağı ise eğitimciler haftalık 10 ders saatinden fazla uygulamalı dersin tanımlanamıyor olmasıdır. Bunun sonucu olarak ise okullar uygulamalı ders saatlerinin azaltılması yolunu seçmektedir.

Araştırma sonucu ulaşılan bir diğer ilginç sonuç, okulların öğretim elemanlarının sertifikalandırılması noktasında maddi destekte bulunmamasına rağmen, öğretim elemanlarının sertifikasyonu konusunda bir yetersizlik bulunmamasıdır. Buradan hareketle öğretim elemanlarının sertifikasyon nok-

tasında kendi kendilerini geliştirdikleridir. Bu noktada çıkan bir diğer ilginç sonuç, vakıf üniversiteleri ve genç devlet üniversiteleri sertifikasyon noktasında eğitimcilerini teşvik ederken, eski üniversitelerin bu noktada bir destekte bulunmuyor olmasıdır.

Göze çarpan bir diğer nokta ise öğrencileri eğitmek üzere kurulmuş okulların öğrencilerin sertifikalandırılması noktasında maddi destekte bulunmamasıdır. Günümüzde diploma tek başına fark yaratmamaktadır, bu noktada okulların öğrencilerini farklı kılabilmek için sertifikasyona da önem göstermeleri gerekmektedir. Sonuçlar arasında eğitimcileri ilgilendiren bir diğer nokta, eğitimcilerin kendilerini geliştirmesi konusunda ortaya çıkmaktadır. Eğitimciler çeşitli dönemlerde seminer ve kurslara katılarak kendilerini geliştirmektedirler. Buna rağmen eğitimcilerin sektörü takip etme noktasında mevzuat kaynaklı bazı sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu noktada bu sorunların eğitimcilerin bazı dönemlerde bizzat gidip sektörde çalışmalarının önünde bulunan engeller gösterilebilir.

Sonuçlar arasında belki de uygulama olanaklarının yetersizliği kadar önemli olan bir diğer sorun, öğretim elemanlarının verdikleri uygulamalı dersle yönelik niteliklerinin uygun olmadığı durumlarda, değiştirilmediklerinin görülmesidir. Bu noktada okulların bazı önlemler alması oldukça önemlidir. Bu sorunların çözümüne yönelik öneriler çalışmanın devamında verilmiştir.

ÖNERİLER

Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanakları değerlendirildiğinde okulların mevcut durumları, geleceğe dönük planları, eğitimcilerin niteliği ve bu noktalarda ortaya çıkan sorunları ortaya koymak mümkündür. Buradan hareketle, bu çalışma sonucunda okulların uygulama olanakları noktasında, içerisinde bulunduğu durum değerlendirilmiş ve bazı noktalarda sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunların çözümü için ise paydaşlara bazı sorumluluklar düşmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmanın devamında bu sorunların çözümü için paydaşlara bazı öneriler sunulmuştur.

Fakülte ve Yüksekokul Yönetimlerine Öneriler;

- Yöneticiler uygulama olanaklarının arttırılması noktasında çeşitli finansman kaynaklarını

bulma yoluna gitmelidirler. Bu finansman kaynaklarının ilk akla geleni destekleyici arayışlarıdır. Okul bünyesinde uygulama laboratuvarı kurmak veya alet ve malzeme temin etmek için okul yönetimleri sponsor bulma yoluna gidebilirler. Bu destekleyiciler, çevrede faaliyet gösteren turizm işletmeleri olabileceği gibi, bu alet ve malzemenin tedarikçileri de olabilirler.

- Uygulama olanaklarının arttırılması yolunda bir diğer öneri ise finansman kaynağını üniversite içerisinde sağlamaktır. Bu noktada kullanılacak kaynakların başında üniversitelerin bilimsel araştırma projelerini desteklemek için sevk ettikleri kaynakları değerlendirmektir. Örnek olarak, okul bünyesinde yapılacak bir konaklama laboratuvarı yatırımı için okul yönetimi tarafından bir bilimsel araştırma projesi geliştirilebilir ve bu sayede elde edilen kaynaklarla bu giderler karşılanabilir.
- Uygulama birimlerini geliştirmek için kullanılacak bir diğer finansman kaynağı da Avrupa Birliği eğitim fonları ve ülke içerisindeki Kalkınma Ajansları’ndan temin edilecek fonlardır.
- Yine finansman sorununu çözmek için yapılabilecek çalışmalardan biri, özel sektör yatırımlarını kullanmaktır. Özel sektör yatırımlarının okul yakınına ve hatta kampüs içerisine yapılmasını teşvik edecek yollar bulunarak bu işletmeler kullanılabilir. Böylelikle okullar, uygulama oteli yatırımı konusunda finansman sorununu çözmüş olacaktırlar. İşletme açısından bakıldığında ise bölgeye girmeye çekinen işletme hem riskleri paylaşmış olacak, hem turizm eğitimine bir katkı sağlayacak, hem üniversitenin yetiştirdiği insan kaynağına ilk elden erişim şansı bulacak hem de doğru yapılandırılmış bir yatırım projesi ile kâr elde edebilecektir.
- Uygulamalı derslerini yürüten akademisyenlerin gerekli niteliği taşımadığı durumlarda değiştirilmeleri gerekmektedir. Okullar açısından bu, bir sorumluluktur. Eğer öğretim üyesi bu nitelikleri taşımıyorsa, kuramsal derslerle görevlendirilebilir, uygulamalı ders ise bir diğer öğretim üyesine atanabilir. Bu gibi durumlarda, okullar sektörde görev alan uzmanlardan da yardım alabilir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.
- Okul yönetimleri öğretim elemanlarının sertifikalandırılmasını maddi olarak desteklemelidir.

Bu sayede eğitim kalitesinin artacağı düşünülmelidir. Bunun yanı sıra bu gibi desteklerle öğretim elemanlarını güdülemek daha kolay olacaktır.

- Bunlarla birlikte okul yönetimleri, öğrencilerinin de sertifikalandırılmasını desteklemelidir. Günümüzde öğrenciler açısından bakıldığında tek başına bir diplomaya sahip olmak yeterli değildir. Bu noktada okullar tercih edilen öğrenciler yetiştirmek istiyorlarsa bu gibi sertifikalandırma çabalarına girmek zorundadırlar. Bu noktada okullar kendi bünyesinde sertifika çalışmaları yapabilecekleri gibi çeşitli anlaşmalar yardımı ile de öğrencilerini sertifikalandırma yoluna gidebilir. Okullar, bu gibi maddi destekleri bir burs olarak da düşünebilir.

Karar Vericilere Öneriler;

- Turizm teşviklerinin ve kredilerinin, üniversitelerin uygulama otelleri kurmasına yönelik olarak düzenlenmesi, turizm okullarının ihtiyaç duydukları yeterlilikte uygulama imkânları yaratmasına yardımcı olacaktır. Uygulama otelleri yalnızca öğrenci eğitilen birimler olarak düşünülmemelidir. Nasıl ki bir asistan hekim üniversite hastanesinde hocalarının yanında uygulama tecrübesi edinebiliyorsa, turizm okullarında bulunan araştırma görevlilerinin de aynı şansa sahip olmaları gerekmektedir.
- YÖK, uygulamalı ders saati yükleri ile ilgili mevzuatta değişikliğe gitmelidir. Mevcut düzenleme, öğretim elemanlarına 10 saatin üzerinde tanımlanan uygulamalı ders yüklerinin ücretlendirilmesini engellemektedir. Bunun sonucu olarak da eğitim kurumları müfredatlarında, uygulamalı ders saatlerinin azaltılması yoluna gitmektedirler. Bu da turizm eğitiminin olmazsa olmazı uygulamanın azalması ve hatta bazı okullarda yapılmamasına yol açmaktadır. Bu düzenleme özellikle öğretim görevlileri ve uzmanların istihdamını anlamsız kılmaktadır. Bu noktada yapılacak bir düzenleme ile okullar uygulamalı derslerini arttırmaları için teşvik edilebilirler.
- Uygulama olanaklarını ilgilendiren bir diğer öneri ise öğretim üyelerinin sektörü takip etmeleri noktasında karşılaştıkları mevzuat kaynaklı sorunların çözümüne yöneliktir. Turizm gibi

uygulamalı bilim dallarında görev yapan akademisyenler bugünkü yasal düzenlemeler sonucunda zamanla sektörden kopmakta ve okullarına kapanmaktadır. Bu da belirli bir süre sonra, okulların sektörü takip edemeyecek düzeye gelmeleri ile sonuçlanmaktadır. Bu noktada kanun yapıcılarının, öğretim üyelerinin yılın belirli dönemlerinde bilfiil sektöre giderek çalışmalarının önünü açacak şekilde düzenlemeler yapmaları gerekmektedir. Bu noktada kaynaklanan sorunlar 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ortaya çıkmakta ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile perçinlenmektedir. Bu kanunda ilgili düzenlemelere gidilerek diğer devlet memurları ile akademisyenler arasında bir eşitsizliğe yol açmayacak çözümler bulunabilir.

- Uygulamalı eğitim üzerine yalnızca okulların katılabileceği ve kazanılan ödülünden de yine yalnızca okulların yararlanabileceği proje yarışmaları, bu fikir üzerine düşünülmesine ve özellikle önerilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Sonuçta bu çalışmalar, turizm eğitime yönelik AR-GE çalışmaları olarak düşünülmelidir.

Bu araştırma ile Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların uygulama olanakları değerlendirilmiş ve saptanan sorunlara çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Turizm eğitimi alanında çalışmalar yapan çoğu araştırmacı bu noktada görülen sorunlar üzerine çalışmış, fakat bu çalışmalar içinde uygulama olanaklarının neler olduğu üzerine bir tanımlama yoluna gitmemiştir. Buradan hareketle bu çalışma, turizm eğitimi veren kurumların sahip olduğu uygulama olanaklarını tanımlaması ve alanyazında görülen açığı kapatması açısından önemlidir.

Bu araştırma ile uygulama olanaklarının arttırılmasına yönelik olarak sunulan çözüm önerileri, gelecekte uygulama olanağı yatırımı üzerine model veya projeler geliştirmek isteyen araştırmacılara destek olacak ve yol gösterecektir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, O. (1991). *Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkenliği*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Yayın No:439.
- Aktaş, A. (1992). Turizmde Okul-Sektör İşbirliği ve Sorunlar. *İçinde, Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı*, ss. 325-327, Ankara: Yorum Basım Yayın.
- Avcı Kurt, C. ve Karaman, S. (2002). Lisans Eğitimi Veren Turizm Okullarının Ders Programları Karşılaştırması. *İçinde, Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 53-65, Ankara: Aren Ajans.

- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2002). Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 29-42, Ankara: Aren Ajans.
- Carvera-Taulet, A.C. ve Ruiz-Molina, M.E. (2008). Tourism Education: A Strategic Analysis Model: *Journal of Hospitality, Leisure, Sports & Tourism Education*, 7 (2): 59-70.
- Cho, M. H. ve Kang, S. K. (2005): Past, Present, and Future of Tourism Education, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 5 (3): 225-250.
- Çapar, B. (2002). Turizm Sektörü - Turizm Eğitimi Kurumları İşbirliği, Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 415-425, Ankara: Aren Ajans.
- Doğan, H. Z. (1992). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yükseköğretim Sorunları. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı*, ss. 133-137, Ankara: Yorum Basım Yayın.
- Eğitim-Sen. (2007). *Eğitim-Sen Eğitim ve Sosyal Tesis Yönetmeliği*, 23.1.2007.
- Ergin, A. ve Yağcı, Ö. (2002). 4702 Sayılı Yasa Çerçevesinde Gerçekleştirilen MEB-YÖK Meslek Yükseköğretim Projesine Yönelik Bir Değerlendirme. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 185-198, Ankara: Aren Ajans.
- Gökdeniz, A., Çeken, H. ve Erdem, B. (2002). Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 343-367, Ankara: Aren Ajans.
- Hacıoğlu, N., Kaşlı, M., Şahin, S. ve Tetik, N. (2008). *Türkiye'de Turizm Eğitimi*. 1. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Inui, Y., Wheeler, D. ve Lankford, S. (2006). Rethinking Tourism Education: What Should Schools Teach? *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 5 (2): 25-36.
- Kocaoğlu, B. (2002). Turizm Eğitiminde Kalite Değerlendirmesi: Sertifikasyon. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 161-172, Ankara: Aren Ajans.
- Kozak, M. (1992a). Mesleki Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Ders Programlarının Hazırlanması. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı*, ss. 191-198, Ankara: Yorum Basım Yayın.
- Kozak, N. (1992b). Türkiye'de Üniversite Düzeyi Mesleki Turizm Eğitimine Yönelik Programların Sorunları ve Bazı Öneriler. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı*, ss. 209-211, Ankara: Yorum Basım Yayın.
- Külahçı, M. (1992). Turizm Sektöründe İşgücünün Mesleki Eğitimi. İçinde *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı*, ss. 105-113, Ankara: Yorum Basım Yayın.
- Lewis, A. (2005). Rationalising a Tourism Curriculum for Sustainable Tourism Development in Small Island States: A Stakeholder Perspective, *Journal of Hospitality, Leisure, Sports and Tourism Education*, 4 (2): 4-15.
- Littlejohn, D. ve Watson, S. (2004). Developing Graduate Managers for Hospitality and Tourism, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 16 (7): 408-414.
- MEB. (2005). *Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Evleri, Öğretmen Evi ve Akşam Sanat Okulları, Öğretmen Lokalleri ve Sosyal Tesisler Yönetmeliği*.
- Okumuş, F. ve Özer, Ş. (2002). MEB-YÖK Meslek Yükseköğretim Program Geliştirme Projesi Çerçevesinde Turizm ile İlgili "Otel İşletmeciliği" ve "Seyahat İşletmeciliği" Programlarının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 21-28, Ankara: Aren Ajans.
- Olalı, H. (1963). *Turizm Teorisi ve Politikası*. İzmir: Endüstri Matbaacılık ve Ticaret.
- Olalı, H. (1984). Lisans ve Lisans Üstü Turizm Eğitimi. İçinde, *Turizm Eğitimi Kongresi - Tebliğ ve Tartışmalar 16-17 Ekim 1984 Bildiri Kitabı*, Korzay, M., Usluata, A., Yarcın, Ş. ve Var, T. (Editörler), ss. 92-99, İstanbul: Reklam.
- Oruç, K. O., Çekin, E. ve Tenderis, A. E. (2010). Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinde Öğretim Elemanlarının Ders Yükü, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2 (3): 213-238.
- Sağlam, H. (2011). Mesleki ve Teknik Yükseköğretimde Endüstriye Dayalı Öğretim, *Teknik-Online Dergi*, 10 (2): 156-168, <http://alaeeddin.cc.selcuk.edu.tr/~tekbil/mayisagustos2011/hsaclam2/hsaclam2.htm>, Erişim tarihi: 08.05.2012.
- Sezgin, O. M. (1992). Turizm Eğitimine Özel Sektör Katkısının Sağlanması. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı*, ss. 329-331, Ankara: Yorum Basım Yayın.
- Şahin, G. G. (2012). Turizm Eğitiminde Markalaşma. İçinde, *Turizm Eğitimi Konferansı - Tebliğler 17-19 Ekim 2012 Bildiri Kitabı*, ss. 48-60, Ankara: MRK.
- Şimşek, G. (2012). Turizm Rehberliği Eğitiminde Teknoloji İvmesi Etkileşimli Sanal Ortam. İçinde, *Turizm Eğitimi Konferansı - Tebliğler 17-19 Ekim 2012 Bildiri Kitabı*, ss. 426-434, Ankara: MRK.
- T. C. Gazi Üniversitesi Turizm Araştırma ve Uygulama Merkezi. (2012). <http://www.turamer.gazi.edu.tr/?SolMenuId=1&lang=tr>, Erişim tarihi: 14.07.2012.
- T.C. Ulaştırma Bakanlığı. (2012). http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/UBAK/tr/dokuman_ust_menu/projeler_faaliyetler/20090814_164048_204_1_64.html, Erişim tarihi: 12.07.2012.
- Timur, A. (1992). Türkiye'de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Uygulanan Politikalar ve Sonuçları. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı*, ss. 47-53, Ankara: Yorum Basım Yayın.
- Tuna, M. (2002). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Alanında Eğitim Veren MYO'nun Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 43-52, Ankara: Aren Ajans.
- Tuyluoğlu, T. (2003). Türkiye Turizm Eğitiminin Niteliği. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (2012). <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, Erişim tarihi: 11.06.2012.
- Wallbott, H. G. ve Heffeter, B. M. (2002). Evaluation des Lehrpläne 1993 der Höheren Lehranstalten für Tourismus/Kollegs für Tourismus und Freizeitwirtschaft. (*Değerlendirme Projesi*). Bundesministerium für Bildung-Wissenschaft-Kultur, Salzburg.
- Yazıcı, S. (2002). Turizm Eğitiminin Bilinci ve Uygulama Dersi: Staj. İçinde, *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 407-413, Ankara: Aren Ajans.
- Yeşiltaş, M., Öztürk, Y. ve Hemmington, N. (2010). Tourism Education in Turkey and Implications for Human Resources, *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 21 (1): 55-71.
- Yıldırım, A. (2002). Turizm Sektörü-Turizm Eğitim Kurumları İşbirliği, Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri: Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO'nda Yürütülen Bir Proje. İçinde *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans 11-13 Aralık 2002 Bildiri Kitabı*, ss. 369-384, Ankara: Aren Ajans.
- Zhang, H. Q., Lam, T. ve Bauer, T. (2001). Analysis of Training and Education Needs of Mainland Chinese Tourism Academics in the 21. Century, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 13 (6): 274-279.